

از کشور عراق به دلیل سقوط درآمدهای ارزی این کشور. یکی از مسیرهای جبران این کاستی در درآمدهای ارزی، توسعه صادرات مشتقات انرژی (به خصوص بنزین) به شکل مویرگی به کشورهای همسایه است.

۲. مهم‌ترین شاخصه احیای اقتصاد روند تشکیل سرمایه مولد است. مسئله این است که تحت شرایط تحریمی بی‌سابقه، گستردگی ناپایمانی برای سرمایه‌گذاری بلندمدت و عقیم شدن تأمین مالی کارآفرینی، چطور می‌توان این مهم را محقق کرد. روند نرخ بهره و بحران بانکی از سال ۹۲ تا ۹۷ و بعد از آن اوج‌گیری بورس، سرمایه‌های پولی و اسمی را همراه با عایدی حقیقی کلان برای گروهی کوچک به شدت منبسط کرد، بدون اینکه نسبتی با تشکیل سرمایه در بخش حقیقی داشته باشد. در نتیجه تولید تخریب شد، بیکاری تعمیق و نابرابری تشدید گشت؛ به‌عنوان مثال، صحبت‌های اخیر یکی از اعضای مجمع تشخیص نشان داد که چه درک نادرستی در تشکیل سرمایه و نسبت آن با بازار سرمایه برای رونق اقتصاد در شرایط امروز فراگیر است. به‌زودی اقتصاد ایران بابت روند غلط در بورس مانند روند غلط گذشته در نظام بانکی هزینه دیگری را خواهد داد. اتفاقاً در شرایط فعلی اقتصاد ایران، تشکیل سرمایه کارآفرینی در یک الگوی خاص به شکل مؤثر از طریق بانک ممکن است نه بورس!

۳. کلان پروژه‌هایی که می‌تواند بازارهای زیادی را هم‌زمان فعال کند عبارت است از: ۱- بازآفرینی شهری در بافت فرسوده در مقیاس بزرگ؛ ۲- توسعه گردشگری داخلی؛ اجرای موفق هرکدام از این دو کلان پروژه بسته به الگوی خاصی در نظام تأمین مالی، مکانیزم مؤثر مشارکت ذی‌مدخلان آحاد (با توجه به اینکه این فعالیت‌ها در متن مردم انجام می‌شود) و کارآفرینی بخش غیردولتی است و بدون رعایت مؤلفه‌های الگوی مذکور در انجام این کلان پروژه‌ها توفیقی حاصل نخواهد شد؛ ۳- اجرای طرح‌های عمرانی با «mpv» مثبت که وابستگی چندانی به فناوری ندارد، دولت می‌تواند از طریق انتشار اوراق و تخصیص به این پروژه‌ها فعالیت‌های عمرانی خود را در سال جاری افزایش دهد.

جاده ابریشم مرتبط و در آن مشارکت نماید.

ایران در این فضا چه آسیب‌هایی خواهد دید و چگونه می‌تواند این بحران را جبران کند؟

دکتر یزدان‌پناه: با توجه به روندهای قبلی سیاست‌های ناموفق و اثرات تحریمی، فشار اقتصاد بر طبقات ضعیف اقتصاد در ایران نیز بیشتر خواهد شد. بحران کرونا هم درآمدهای نفت ایران را بیش از قبل محدود می‌کند (البته با تأثیری کمتر از کشورهای دیگر) و هم با کاهش قیمت کالاها، مزیت صادراتی ایران را سخت‌تر می‌کند. از طرف دیگر با توجه به آشفته شدن و محدودیت‌های ارزی عراق، این احتمال هست که ظرفیت صادراتی به عراق هم محدود شود؛ بنابراین مسئله اقتصاد ایران این خواهد بود که از طرفی تا حدی درآمدهای محدود شده ارزی را جبران کند و از طرف دیگر وضعیت رشد و جهش تولید را با توجه به شرایط جدید ناشی از کرونا و همچنین روندهای قبلی تا جای ممکن بهبود دهد. در همین رابطه می‌توان چند نکته عمومی را به‌طور خلاصه در محورهای زیر بیان کرد:

۱. جدا از مسائل تحریمی، بحران کرونا محدودیت‌های جدیدی را بر منابع ارزی کشور تحمیل کرده است؛ از طریق کاهش درآمدهای نفتی به دلیل کاهش قیمت نفت، کاهش درآمد ناشی از صادرات مواد خام به دلیل کاهش قیمت کامودیتی‌ها، کاهش درآمدهای صادراتی

شاید یکی از بیشترین اثرات کرونا بر منطقه ما ظاهر شود. درآمدهای نفتی عراق و کشورهای خلیج به شدت کاهش پیدا خواهد کرد. درآمدهای ارزی لبنان هم به دلایل دیگری در همین زمان کاهش چشمگیری داشته است. منطقه مستعد دوران بسیار سخت اقتصادی خواهد بود که می‌تواند زمینه شروع موجی از ناآرامی‌های جدید باشد؛ ناآرامی‌هایی که البته خود می‌تواند انگیزه یا بهانه‌ای برای مداخلات نظامی فراهم کند.

بی‌تردید این نوع بهره‌برداری از دلار برای مداخله در نظام حقوقی - قضایی داخل کشورها، استفاده از فضای پولی دلار را همراه با هزینه و گزینه‌های جایگزین آن جذاب می‌کند.

۴- بهره‌برداری آمریکا از اعتماد جهانی به دلار برای مقابله با بحران کرونا؛ در تزریق سهمگین بدهی از نوع پول و بدهی از نوع اوراق برای سرپا نگه داشتن بازار سرمایه دلاری (دلار+اوراق دولتی+اوراق شرکتی+ سهام شرکت‌ها)، کشورهای دیگر به‌ویژه اقتصادهای نوظهور را از محل فرار سرمایه و وارد کردن تورم پنهان دلار دچار هزینه‌های زیادی خواهد کرد. بسته به طول بحران کرونا این عامل می‌تواند در تشدید افول جهان روایی دلار محرکی قوی باشد. نکته اینجاست که اگر فضای جایگزینی پولی برای دلار و اعتماد به آن فراهم شود، معلوم نیست گرایش به این فضای جدید با چه سرعتی پیش رود و همچنان می‌توانیم امکان رخدادهای دومینووار و نمایی در سرعت تحولات را داشته باشیم.

آینده تحولات اقتصادی منطقه در این فضا به چه سمت می‌رود؟

دکتر یزدان‌پناه: درباره تأثیر کرونا بر اقتصاد سیاسی منطقه باید گفت، شاید یکی از بیشترین اثرات کرونا بر منطقه ما ظاهر شود. درآمدهای نفتی عراق و کشورهای خلیج به شدت کاهش پیدا خواهد کرد. درآمدهای ارزی لبنان هم به دلایل دیگری در همین زمان کاهش چشمگیری داشته است. منطقه مستعد دوران بسیار سخت اقتصادی خواهد بود که می‌تواند زمینه شروع موجی از ناآرامی‌های جدید باشد؛ ناآرامی‌هایی که البته خود می‌تواند انگیزه یا بهانه‌ای برای مداخلات نظامی فراهم کند.

ایران چگونه می‌تواند در فضای اقتصادی - سیاسی جهان کنونی نقش آفرینی کند؟

دکتر یزدان‌پناه: به‌طور کلی می‌توان این موضوع را در بسته تحولات جهانی سازی دید. ایران باید تا می‌تواند از تحولات مربوط به رمز ارز بانک مرکزی چین استفاده کند و با انجام مطالعه زیرساخت‌های ارتباطی را برای آن فعال سازد. همچنین در وجه سیاسی بررسی کند که با چه نوع دیپلماسی و کنشی می‌تواند موضوع این رمز ارز را به فعال کردن اقتصاد